

Jere Salminen & Jari Ilmonen

Metsähallituksen vastuulajien tila ja suojelutaso vuonna 2006

Ruususiipisirkka

Bryodemella tuberculata Fabricius

- Luonnonsuojeluasetus: erityisesti suojeltava, rauhoitettu
- Luontodirektiivi: —
- Uhanalaisuusluokka vuonna 2000: CR, äärimmäisen uhanalainen
- **Suojelutason kokonaisarvio vuonna 2006: epäsuotuisa huono**

Ruususiipisirkkan elinympäristöä hoidetaan Säkyänharjulla. Kuva: Antti Below

Levinneisyysalue ja esiintyminen

Ruususiipisirkan levinneisyysalueen pinta-ala on 100 km². Lajista tunnetaan vain yksi esiintymä Säskylänharjulla armeijan harjoitusalueella, ja sen levinneisyysalueen pinta-alaksi on määritelty yksi 10x10 km:n ruutu (kuva 1). Ruususiipisirkan levinneisyysalue on reliktiinomainen, eikä siinä ole tapahtunut muutoksia.

Yhden esiintymän varassa elävän ruususiipisirkan levinneisyysalueen kehityssuunta on arvioitu vakaaksi tarkastelujaksolla 1990–2006. Lajin levinneisyysalue tulee todennäköisesti pienenemään, kun sen ainut populaatio katoaa, mikäli olosuhteet eivät muutu ja laji ei leviä uusille alueille.

Ruususiipisirkan levinneisyysalue tunnetaan kohtalaisesti. Lajia ei ole erityisesti etsitty ja se voidaan havaittaessa sekoittaa palosirkkaan. Lajille sopivia elinympäristöjä ei kuitenkaan ole Suomessa kovin paljoa.

Ruususiipisirkka on Suomessa luontaisesti harvinainen laji, joka on löydetty vasta vuonna 1990. Lajia voisi arvoitujen elinympäristövaatimusten perusteella esiintyä myös muualla. Lajin levinneisyysalueen suojelutasoa ei pystytty arvioimaan puutteellisten tietojen vuoksi.

Populaatiokoko

Ruususiipisirkan kokonaisyksilömääräksi on arvioitu 10 (2–20) yksilöä (taulukko 1). Vuonna 2006 tehdystä laskennasta havaittiin yksi lajin koiras ja yksi naaras. Lajin havaintopaikalla käytiin vuonna 2006 neljä kertaa elokuussa ja kaksi kertaa syyskuussa.

Taulukko 1. Ruususiipisirkan populaatiokoko.

	Suomessa yhteensä	Boreaalisella alueella	Alpiinisella alueella
Yksilöitä	10	10	–

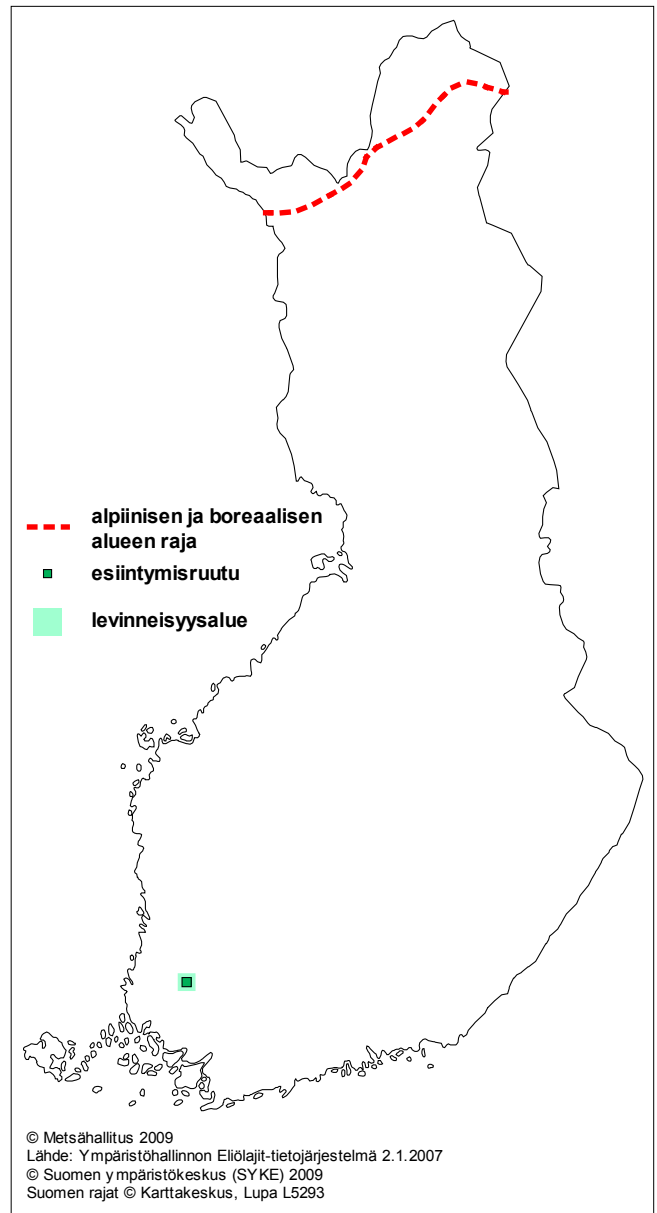
Ruususiipisirkan populaation kehityssuunta on arvioitu pienentyneeksi tarkastelujaksolla 1990–2006. Lajia löydettiin vuonna 1990 neljä yksilöä, vuonna 1996 seitsemän, 2002 yksi, 2004 ei yhtään ja vuonna 2006 vain 2 yksilöä.

Lajin nykyinen populaatio tunnetaan hyvin. Ruususiipisirkka on suurikokoisena melko helppo havaita ja pienikokoinen esiintymä on helppo tutkia.

Ruususiipisirkan populaation tilan on arvioitu olevan epäsuotuisa huono – heikkenevä. Nykyinen populaatio on äärimmäisen pieni, muutamasta yksilöstä koostuva ja vaikuttaa pienentyneen 1990-luvulta. Populaatiokoko on selvästi alle suotuisan.

Lajin elinympäristöt

Ruususiipisirkan elinympäristöä sen ainoalla Suomesta tunnetulla esiintymispaikalla on avoin, paahteinen ja varpuvaltainen, paikoin sorapintainen kangas. Lajia on löytynyt

Kuva 1. Ruususiipisirkan levinneisyys.

vain noin 70 m x 50 m:n kokoiselta laikulta, joka poikkeaa maa-ainekseltaan (karkeaa soraa) ympäröivästä maastosta.

Lajin asuttaman elinympäristön kehityssuunta on arvioitu pienentyneeksi tarkastelujaksolla 1990–2006. Elinympäristön pinta-ala on supistunut esiintymän alueella 1990- ja 2000-luvuilla, mutta tilannetta on parannettu hoitotoimilla.

Lajin elinympäristön tila tunnetaan hyvin. Havaintopaikasta ja sen kasvillisuudesta on olemassa yksityiskohdaisia dokumentteja (esim. Väisänen ym. 1991).

Lajin elinympäristön tilan arvioitiin olevan epäsuotuisa huono. Elinympäristöä on melko vähän jäljellä, vaikka sitä on hoidettu ja laatua on saatu ylläpidettyä. Esiintymän lähialueilla on myös hoidettu vastaavia elinympäristöjä. Laajemmassa mittakaavassa elinympäristöjen määrä on kuitenkin vähentynyt ja laatu heikentynyt.

Lajiin vaikuttaneet ja vaikuttavat tekijät sekä tulevaisuuden ennuste

Armeijan harjoitukset ovat ylläpitäneet lajille sopivaa elinympäristöä Säkylänharjulla. Alueella tapahtuvien harjoitusten vähentyessä luontainen umpeenkasvu on heikentänyt lajin elinolosuhteita sen nykyisessä esiintymässä. Pieni populaatiokoko on voinut johtaa populaation perimän muutoksiin, jotka heikentävät jälkeläistuottoa ja sopeutumista ympäristön muutoksiin.

Elinympäristön umpeenkasvu sekä pienen populaation geneettinen ajautuminen ja sukusiitos ovat merkittäviä ruususiipisirkan uhkatekijöitä myös tulevaisuudessa. Lajin elinympäristöä pyritään kuitenkin parantamaan hoitotoimin, mikä voi auttaa sen selviämistä.

Ruususiipisirkan tulevaisuuden ennusteen arvioidaan olevan epäsuotuisa huono. Hoitotoimista huolimatta lajilla on huonot mahdollisuudet säilyä Suomessa pitkällä aikavälillä pienen populaatiokoon vuoksi, ja se on välittömässä sukupuuttovaarassa.

Taulukko 2. Ruususiipisirkan olemassa olevien havaintopaikkojen jakautuminen suojelualueille, suojeluohjelma-alueille ja niiden ulkopuolelle sekä Metsähallituksen alueille. Lähde: ympäristöhallinnon Eliölajit-tietojärjestelmä 2.1.2007.

Omistaja	Natura	Luonnon-suojelualue	Luonnon-suojeluohjelma	Naturan tuoma lisäys	Suojelu yhteensä	Ei suojeltu	Kaikki yhteensä
Mh	1	1	1	1	1	1	1
muu	–	–	–	–	–	–	–
Yhteensä	1	1	1	1	1	1	1

Kirjallisuutta

Kallio, E. & Kallio, M. 1996–2006: Ruususiipisirkan seurannat Säkylänharjulla. – Julkaisemattomia raportteja. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut, Vantaa.

Kuussaari, M., Nieminen, M., Väisänen, R. & Somerma, P. 1995: Pseudophilotes baton (Lepidoptera: Lycaenidae) and the exceptional insect fauna of the Säkylänharju esker – Baptria 20:1–22.

Suojelutilanne ja hoitotoimet

Ruususiipisirkan ainoa tunnettu esiintymä sijaitsee harjuensuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella ja Natura-alueella (taulukko 2), mutta esiintymän suojelusta ei ole tehty lakisäateistä päätöstä.

Lajin esiintymää on hoidettu 1990-luvulta lähtien taimikkoa, varpuja ja jäkälää käsin raivaamalla, viimeksi vuonna 2006. Raivaustähteitä on myös poltettu.

Suojelu-, hoito- ja tiedonkeruutarve

Ruususiipisirkan lisäsuojelulle ei ole lisätarpeita nykyisellä paikalla. Hoitotoimia on tarpeen jatkaa.

Lajin esiintymistä nykyisellä havaintopaikalla ja lähiympäristön sopivannäköisillä laikuilla on tarpeen seurata parillisina vuosina. Havaintopaikasta voidaan myös kerätä lisätietoa palosirkan suojelu suunnitelman maastotöiden yhteydessä.

Salminen, J. 2007: Metsähallituksen vastuulajien tila 2006 -arviointi. Ruususiipisirkka. – Julkaisematon raportti (asianumero 4915/41/2007). Metsähallitus, Vantaa, 21.12.2007. 8 s.

Väisänen, R., Somerma, P., Kuussaari, M. & Nieminen, M. 1991: Bryodema tuberculata and Psophus stridulus in southwestern Finland (Saltatoria, Acrididae) – Entomologica Fennica 2: 27–32.

Metsähallituksen vastuulajien tilan ja suojelutason arviointi on tehty luontodirektiivin vuosia 2001–2006 koskevan raportoinnin yhteydessä. Suojelutaso ja sen osatekijät (levinneysalue, populaatio, lajin elinympäristö, ennuste lajin tulevaisuudesta) arvioitiin luokituksella suotuisa – epäsuotuisa riittämätön – epäsuotuisa huono. Jere Salminen on vastannut arvioinnista ja Jari Ilmonen on toimittanut tämän tietolomakkeen arviointimateriaalin pohjalta. Heikki Eeronheimo on osallistunut toimitustyöhön.

Suosittelava viittaus: Salminen, J. & Ilmonen, J. 2010: Metsähallituksen vastuulajien tila ja suojelutaso vuonna 2006. Ruususiipisirkka – *Bryodema tuberculatum* Fabricius. – Tietolomake, lajit. Metsähallitus, 3 s. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/ruususiipisirkka_2006.pdf>

Ulkoasu ja taitto Marianne Katainen, kansikuva Antti Below, kartta Heikki Eeronheimo

© Metsähallitus 2010